

Handläggare
Linda Strimer
Telefon: 08-50836298**Till**
Äldrenämnden
22 april 2025

Svar på remiss om administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2025/415

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden beslutar att anta förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8) och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Äldreförvaltningen har fått en remiss från kommunstyrelsen angående administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8)

Enligt utredningen ska den som lämnar en oriktig uppgift få en sanktionsavgift, om den oriktiga uppgiften har lett till en felaktig utbetalning av ersättning. Detsamma gäller den som inte uppfyller en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden, om underlåtenheten har lett till en felaktig utbetalning. En sanktionsavgift ska sättas ned helt eller delvis om det är oskäligt att ta ut sanktionsavgiften med fullt belopp med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

Äldreförvaltningen anser att det är viktigt att det skyddsnet som finns i socialförsäkringen fungerar och att den inte utnyttjas på ett felaktigt sätt. Äldreförvaltningen är därför positivt inställd till att det läggs ett stort ansvar på varje person som begär utbetalningar från systemet att de lämnar korrekta uppgifter till grund för besluten. Det är också fullt rimligt att de som lämnar felaktiga uppgifter alternativt inte korregerar tidigare lämnade uppgifter vid förändringar ska kunna få en sanktionsavgift om det leder till en felaktig utbetalning.

Äldreförvaltningen
Administrativa avdelningenÄlvsjö stationsgata 21.
Box 4
125 21 Älvsjö
Växel 08-50836200
Fax
aldreforvaltningen@stockholm.se
start.stockholm

Äldreförvaltningen anser i enlighet med utredningen att det ska vara möjligt att sätta ned avgiften helt eller delvis om det är oskäligt att ta ut avgiften med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

I utredningen föreslås det även ett införande av sanktionsavgift för vårdgivare som felaktigt begär utbetalning av tandvårdsstödet. Äldreförvaltningen är positivt inställd även till detta förslag då det även här är viktigt att utbetalningarna går till det som socialförsäkringen är avsedd för.

Bakgrund

Socialdepartementet har i Ds 2025:8, administrativa sanktioner i socialförsäkringen, lämnat förslag på hur ett system med administrativa sanktioner och bidragsspärr kan utformas. Denna promemoria innehåller endast en delredovisning av uppdraget. Uppdraget ska slutredovisas senast den 2 mars 2026.

Äldrenämnden har fått promemorian för yttrande från kommunstyrelsen.

Ärendet

Promemorian föreslår att det ska införas sanktionsavgifter i socialförsäkringen, det vill säga i förmånerna enligt socialförsäkringsbalken och i det statliga tandvårdsstödet.

En utgångspunkt för uppdraget har varit att förslagen ska vara kostnadseffektiva och rättssäkra samt leda till proportionerliga konsekvenser. Detta ska ha varit en central utgångspunkt för utredningens överväganden och förslag. I utredningen framgår det även att administrativa sanktioner först bör införas i de välfärdssystem där effekterna blir som störst vilket innebär att de administrativa sanktionerna först bör införas på socialförsäkringens område. Detta eftersom en stor del av de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen sker i socialförsäkringen.

Enligt utredningen ska den som lämnar en oriktig uppgift få en sanktionsavgift, om den oriktiga uppgiften har lett till en felaktig utbetalning av ersättning. Detsamma gäller den som inte uppfyller en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden, om underlåtenheten har lett till en felaktig utbetalning. En sanktionsavgift ska sättas ned helt eller delvis om det är oskäligt att ta ut sanktionsavgiften med fullt belopp med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

I utredningen behandlas också frågan hur man ska förhindra dubbla förfaranden då en administrativ sanktionsavgift är att jämställa med ett straff i den mening som avses i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna. Ett system med administrativa

sanktionsavgifter behöver därmed utformas så att de inte strider mot Europakonventionens förbud mot att straffa någon för samma överträdelse genom två olika förfaranden. För att efterleva förbudet mot dubbla förfaranden föreslås vidare en spärregel för åklagare. Den innebär att åklagaren inte får väcka åtal, utfärda strafföreläggande eller besluta om åtalsunderlåtelse i fråga om en överträdelse som legat till grund för ett beslut om sanktionsavgift.

För att besluta om en sanktionsavgift krävs inte att den enskilde med avsikt lämnat oriktiga uppgifter, eller med avsikt underlåtit att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet. Det krävs inte heller att den enskilde varit vårdslös. För att dömas till ansvar för bidragsbrott krävs det däremot uppsåt, eller i vart fall grov oaktsamhet. I ett fall där domstolen ogillar ett åtal för bidragsbrott kan det alltså finnas förutsättningar att påföra en sanktionsavgift. I förslaget införs det därför en möjlighet för en åklagare att föra talan om administrativ sanktionsavgift i ett mål om bidragsbrott. Domstolen ska bara pröva yrkandet om sanktionsavgiften om domstolen ogillar åtalet för bidragsbrott. Yrkandet om sanktionsavgift ska även prövas i det fallet att åklagaren lägger ned åtalet och målet därför skrivs av i den delen.

Det ska också finnas en möjlighet att stänga av en person från en förmån i socialförsäkringsbalken. Att stänga av en enskild kan få ingripande konsekvenser för den enskilde och det är att anse som ett straff enligt Europakonventionen. För att få stänga av någon från en förmån kommer det därför krävas att denne medvetet eller av grov vårdslöshet har lämnat en oriktig uppgift eller underlåtit att uppfylla en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden. Ett beslut om avstängning får inte vara oskäligt. Det innebär att en avstängning ska vara en proportionerlig åtgärd i det enskilda fallet.

Förslagen innebär att betydlig flera enskilda kommer att mötas av en konsekvens när de orsakar en felaktig utbetalning jämfört med hur många som i dag döms för bidragsbrott. En administrativ sanktionsavgift bygger på ett strikt ansvar och förutsätter inte att överträdelsen skett medvetet eller av oaktsamhet.

Införandet av administrativa sanktioner i socialförsäkringen kan leda till att de felaktiga utbetalningarna från socialförsäkringen minskar. Minskade felaktiga utbetalningar bidrar till att stärka förtroendet för socialförsäkringen.

Förslaget innebär att både känsliga personuppgifter samt personuppgifter som innehåller lagöverträdelser kommer att behandlas av olika myndigheter. Utredningens bedömning är däremot att den personuppgiftsbehandling som förslagen medför är

en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen och att personuppgiftsbehandlingen är förenlig med kraven enligt EU:s dataskyddsförordning.

Utredningen behandlar också möjligheten att ta ut en administrativ sanktionsavgift vid felaktiga utbetalningar av statligt tandvårdsstöd. Detta är idag ett problem. Försäkringskassan har uppskattat att de felaktiga utbetalningarna sedan 2017 uppgår till 6-7 procent av det totalt utbetalda tandvårdsstödet. För att motverka felaktiga utbetalningar av statligt tandvårdsstöd lämnas det i utredningen förslag om införande av sanktionsavgift för vårdgivare i det statliga tandvårdsstödet.

Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män, barn samt funktionshindrade

Förslagen i promemorian bedöms inte i sig innebära några generella konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män. Däremot kan barn komma att påverkas negativt om deras vårdnadshavare får beslut om en administrativ sanktion. Även personer med funktionsnedsättning kommer kunna få en administrativ sanktionsavgift. Både Försäkringskassan samt Pensionsmyndigheten har redan idag en skyldighet att beakta konsekvenserna för dessa målgrupper redan idag. Förslagen är också utformade för att undvika oproportionerliga konsekvenser för enskilda.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom administrativa avdelningen. Samverkan med de fackliga organisationerna kommer ske i förvaltningsgruppen den 16 april 2025. Kommunstyrelsens pensionärsråd kommer ta del av ärendet den 15 april 2025 och socialnämndens, äldrenämndens och överförmyndarnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågor den 16 april 2025.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Äldreförvaltningen anser att det är viktigt att det skyddsnet som finns i socialförsäkringen fungerar. För att socialförsäkringen ska fungera krävas det att den inte utnyttjas på ett felaktigt sätt. Äldreförvaltningen är därför positivt inställd till att det läggs ett stort ansvar på varje person som begär utbetalningar från systemet att de lämnar korrekta uppgifter till grund för besluten. Det är också fullt rimligt att de som lämnar felaktiga uppgifter alternativt inte korregerar tidigare lämnade uppgifter vid förändringar ska kunna få en sanktionsavgift. Det är inte tillräckligt att endast behöva betala

tillbaka felaktiga utbetalningar utan det bör vara förenat med en högre kostnad när oriktiga uppgifter har lämnats till myndigheterna.

Äldreförvaltningen vill dock lyfta fram att även om huvudregeln ska vara att sanktionsavgift tas ut så är det av stor vikt att det finns en möjlighet att både sätta ned avgiften helt eller delvis om det är oskäligt att ta ut avgiften med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Inom äldreomsorgen finns det personer som inte själva har möjlighet att lämna in korrekta uppgifter utan är beroende av hjälp från andra. Det är bra att det nämns hur hanteringen ska vara när någon har en god man eller ställföreträdare.

Äldreförvaltningen ser däremot en risk att en del äldre har ett hälsotillstånd där de egentligen skulle behöva en ställföreträdare eller god man men att anhöriga istället sköter mycket åt den enskilde. Det är viktigt att dessa enskilda inte blir drabbade av stora ekonomiska sanktioner.

Äldreförvaltningen anser att det är bra att det inte krävs att den enskilde avsiktligt har lämnat felaktiga uppgifter för att en administrativ sanktionsavgift ska kunna tas ut. Detta underlättar beviskraven då det kan vara mycket svårt för en myndighet att bevisa att ett fel har gjorts med uppsåt. Det är också rimligt att det ställs ett stort eget ansvar på den som önskar använda sig av socialförsäkringen att den själv säkerställer att den lämnar korrekta uppgifter. Äldreförvaltningen anser också att det är mycket bra att man inför en möjlighet för åklagaren att kunna föra talan om administrativ sanktionsavgift i ett mål om bidragsbrott i de fall domstolen ogillar ett åtal för bidragsbrott.

I utredningen föreslås det även ett införande av sanktionsavgift för vårdgivare som felaktigt begär utbetalning av tandvårdsstödet. Äldreförvaltningen är positiva till denna reglering då det är viktigt att bidragen betalas ut på det sätt som är beslutat.

Äldreförvaltningen föreslår att äldrenämnden beslutar att anta förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8) och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Karin Bülow
Förvaltningschef
Äldreförvaltningen

Erika Cederlöf
Avdelningschef
Äldreförvaltningen

Bilagor

1. Remiss om administrativa sanktioner i socialförsäkringen
(Ds 2025:8)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Förvaltningschef	2025-04-04
Erika Cederlöf, Avdelningschef	2025-04-04